

איך לקיים שיעור מח"א

מח"א: מה חושבים אחרים

האנשים האחרים המעורבים

מח"א הוא הכלי המגבש את תהליך ההתבוננות בנקודות המבט של אנשים אחרים, כך שניתן יהיה להשתמש בתהליך זה בדרך מונעת ומכוונת.

בתשעת השיעורים הקודמים, הרחבת המבט על המצב — הרחבת התפיסה — נעשתה תמיד מנקודת הראות של החושב בלבד. אבל במצבי חשיבה רבים מעורבים גם אנשים אחרים. נקודת הראות של אנשים אחרים אלה מהווה גם היא מרכיב חיוני בהרחבת המבט על המצב — הנושא הבסיסי של עשרת השיעורים הראשונים. לאדם אחר יכולים להיות יעדים שונים, עדיפויות שונות, חלופות שונות וכו'. למעשה, כאשר אדם אחר עושה חש"ם, שכ"ג, תו"ת, שמ"י, ער"ב או חא"ב, הוא או היא עשויים להעלות רעיונות אחרים, כי הוא או היא נמצאים בעמדה שונה.

היכולת לראות ולהבין נקודת ראות של מישהו אחר יכולה להיות חלק חשוב מאוד של תהליך החשיבה; לכן ייתכן שכדאי להקדיש מאמץ מכוון לראיית נקודת המבט של הזולת. מאמץ מכוון זה הוא המח"א. הוא יכול להתייחס לנקודת המבט של אדם אחר או לנקודות המבט של הזולת באופן כללי.

כמו ברבות מהפעולות הקודמות, במח"א — ככלי — ניתן להשתמש בתחומים שונים. ניתן להשתמש בו כשלעצמו, או יחד עם פעולות אחרות. "עשה מח"א-שמ"י עבור הזולת".

ברגע שהתלמידים מסוגלים להתנתק מנקודת המבט שלהם, הם יכולים להתחשב גם בדעותיהם של האחרים. הם אף עשויים להעלות דרכים חדשות ושימושיות להתבוננות על המצב.

מח"א הוא "תרופה" כנגד האנוכיות. במקום שתהיה הרגשה כללית עמומה שנקודת המבט של אנשים אחרים חשובה, נעשה מאמץ מכוון לראות את נקודת המבט של הזולת.

בהוראה, יש לשים את הדגש על כך שנקודת המבט של הזולת, הנמצא באותו המצב, עשויה להיות שונה לחלוטין מזו שלנו. הנקודה החשובה כאן היא ההבדל האפשרי בין נקודות המבט. אם מניחים שלכל אדם הגיוני במצב נתון יש אותה נקודת מבט, לא יוקדש כלל מאמץ לראות נקודות מבט שונות.

תרגול

(קיראו את הסעיף תרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

את תרגילים 1, 2 ו-3 מתרגלים בדרך-כלל בזה אחר זה. אבל המורה רשאי להחליט להשתמש בתרגילים 4-7 כחלופות. ניתן גם להשתמש בתרגילי הפרויקט כחלופות לתרגול. התלמידים, כרגיל, עובדים בקבוצות.

אזכרה דת-מונו - קורס דושיבה ב: רוח ב
כרטיסי עבודה לתלמידי

7. קורתה תאונה קלה, הנהגים צועקים זה על זה ובסופו של דבר מתפתחת תגרה. עשה מח"א בעבור כל אחד מהתלמידים.

תהליך

דין

- האם קל לראות את נקודת המבט של הזולת;
- כאשר לפנינו שתי נקודות מבט שונות זו מזו – איזו היא נקודת המבט הכוונה;
- אם האחרים אינם מסוגלים לראות את נקודת המבט שלך, האם עליך לטרוח להבין את נקודת המבט שלהם;
- מדוע חשוב לראות את נקודתו, המבט של הזולת;
- האם מעוללת צרכה להתבסס על נקודת מבטך או גם על נקודת המבט של הזולת?

עקרונות

- א. עליכם להיות מסוגלים לראות את נקודת המבט של הזולת, גם אם אתם מסכימים איתה וגם אם לא.
- ב. כל נקודת-מבט עשויה להיות נכונה עבור האדם שמחזיק בה, אבל לא נכונה דיה על כדך כמיתה על האחרים.
- ג. לאנשים שונים יש עמדות שונות, רקע שונה, יגיע, עניין, ערכים, רצונות, דברלים נוספים שונים: לכן אין זה מפתיע שבפאתו המצב נקודת המבט עשויות להיות שונות מאוד.
- ד. נסו לראות האם הזולת יכול להבין את נקודת המבט שלכם.
- ה. ה"י מסוגלים לבטא את חשבת ואת הדומה בין השקפות.

פריקט

1. * שור-דין מנו בבית-המשפט על אדם המואשם בניגובת כסף. שור-הדין חושב שהאדם אשם. מהי השקפת השופט, השופטית, השופטית, האשם?
2. קיימות תלונות לחרות מספר בתים שנים ולבנות בת-דירות מודרניים שביניהם כנישים רחבים. מתי נקודות הראות של המבורה המתכנתת, האדריכל, המסגרים והחיליים תגרים בנתיים?
3. * אשים רבים מודברים על זוחים-אוויר, אבל טיחור הסביבה שלה כסף. מתי נקודות הראות של האזרח המפויט, של אלה הדואגים לאיכות-מציב, של החתשויות ושל הממשששל:
 - א. אדם בתום רם לשפחה החשבה

אזכרה דת-מונו - קורס דושיבה ב: רוח ב
כרטיסי עבודה לתלמידי

10. מח"א: מה מושפטים אחרים

מח"א = מה חושבים אחרים.

במצב השיבה רבים מעורבים אשים אחרים: מה שאשים אלה חושבים מדורה חלק מהמצב לא פחות מהדורמים, ההשלכות, היעדים וכו'. לאנשים אלה עשויה להיות חשקפה שונה מאוד משלנו. לירות שהם נמצאים באותו מצב, הם עשויים להסתכל על הדברים בצורה שונה. חלק חשוב מאוד של החשיבה הוא להיות מסוגל להבין כיצד חושבים האשים האחרים. מח"א הוא כלי שבאמצעותו ניתן לנסות לראות את הדברים מנקודת מבטו של אדם אחר. אדם אחר עשוי להבלי בחשבון גורמים אחרים (שפיט), לראות השלכות אחרות (מח"א), לשאוף למטרות אחרות (שפיט), או להיות בעל סדר-עדיפות שונה (שפיט). למעשה, כל חשיבה שאותם נשים בעצמכם נעשית גם על-ידי אחרים – אבל בדרך שונה.

דוגמה

סוכן מכירתה מנסה למכור לכם מכונית ספורט משומשת. הוא חושב שלעזי להראות לכם את ביצועיה המדויקים של המכונית, את עצמת המטע, את המכניקה החדישים. כיצד היא מתאימה לצורככם, ולשכנע שזו קנייה טובה. אדם, מצדכם, משוניינים לדעת האם המכונית עברה תאונה, כמה שלה צמיג דרוכי, מה מידת תבלאי של חלקי המכונית החשובים, מתי תצורות חזלק של המכונית, ואיך היא בחשואה למכוניות האחרות שראיתם.

תרגיל

1. אב אוסר על בנו בת ה-13 לעשן. מתי נקודות המבט של האב ומתי נקודות המבט של הבת?
2. ממצאד מגלה דרך חדשה לייצור אריגים. משמעות הממצא הוא שרק אחד מנוד עשרים עובדים ימשיך להיות מועסק בתעשיית אריגים. עשו מח"א בשביל הממצא, בעל בית-החרושת, העובדים והציבור.
3. * שכנתכם פותחת את דלתה ביותה כמקום מסתם לחרלים חסרי בית. חלק מחשכנים מתנגדים לכך מאד, ולחלק לא אכפת. מתי נקודת המבט של בעלת בית-המסחה, של השכנים המתנגדים, ושל אלה שלא אכפת להם?
4. פראצת שבתת אוטובוסים ואשים מתקשים להגיע לעבודה. כמה נקודות-מבט שונות מעורבות במצב זה?
5. תלמיד מסרב להישמע לעורך בכיתה. המורה מדווחת על כך למנהל, והוא משעה את התלמיד. הורד תלמיד מתנגדים. מתי נקודות הראות של התלמיד, המורה, המנהל, התורים, התלמידים אחרים בכיתה?
6. עשו מח"א על מישות שורה עתה תבין שהיא נמצא במסום תלא-לכון שטס לעזר תלא נכון.

תרגיל 1. כל הקבוצות עובדות במשך 3 דקות על נקודות המבט של האב ושל בתו. בסופו של זמן זה נבחרת קבוצה אחת להציג את נקודת המבט של האב, וקבוצה אחרת — את זו של הבת. כרגיל, הקבוצות האחרות מוסיפות משלהן לנאמר.

הצעות:

הנערה:

- היא רק רוצה לנסות זאת, כל חבריה מעשנים והיא אינה רוצה שיחשבו שהיא פוחדת.
- היא רוצה שיאפשרו לה לקבל החלטות בעצמה; שהרי במוקדם או במאוחר היא תוכל לעשן — אם תרצה בכך.
- אין היא רואה כל רע בכך.

האב:

- זה מזיק לבריאות.
- זה בזבז כסף.
- ינדוף ממנה ריח רע.
- זה מוכיח שהוא אינו מגדל אותה כראוי.
- היא צעירה מכדי להחליט עבור עצמה.

תרגיל 2. לגבי כל קטגוריה נבחרת קבוצה אחת (או יותר) לעשות מח"א. הקבוצות עובדות על הנושא במשך 3 דקות, ואז מבקשים מהן להציג את תפוקותיהן.

הצעות:

הממציא:

- עצם שמחת ההמצאה והסיפוק שבראיית ההמצאה בפעולה.
- רוצה שההמצאה תיכנס לשימוש מהר ככל האפשר.
- כסף עבור זכויות.

בעל בית-החרושת:

- הגדלת הרווחים.
- פחות צרות עם העובדים.
- יכול לייצר הרבה יותר ולהתחרות עם ארצות שבהן מחיר העבודה זול.

העובדים:

- הם יפסידו מקום עבודה למען רווחים של מישהו אחר.
- אין מקומות עבודה אחרים באזור.
- יזדקקו להכשרה כדי לעשות הסבה מקצועית.
- לא אכפת להם אם יש או אין המצאות — כל עוד מקום עבודתם מובטח.

הציבור:

- אם הבד יהיה זול, הבגדים יהיו זולים ולכן הם בעד המצאה שתגרום להורדת מחירים.

תרגיל 3. לאחר דקה אחת המוקדשת להכנה, כל קבוצה מתבקשת לשחק תפקיד של אחד הצדדים. הן רשאיות לבחור את תפקידן, אבל יש לחלק בין הקבוצות את כל התפקידים — קבוצה לכל תפקיד. לאחר מכן כל קבוצה מציגה את נקודת מבטה. הקבוצות האחרות יכולות להעיר, אבל אין כאן כוונה לקיים ויכוח או דיון כללי.

הצעות:

בעלת-הבית נותנת המחסה:

- זהו ביתה והיא רוצה לעשות משהו שסייע לאנשים.
- תרומת השכנים תהיה בכך שלפחות ישתקו.

החוסים בבית-המחסה:

- בעתות מצוקה וייאוש, זהו מקום המקדס בברכה את הבאים אליו.
- ברי-המזל אל להם להתנגד.

המתנגדים:

- קיימים מקומות מיוחדים המיועדים לאנשים במצוקה ואין למקמם באזור מגורים שקט.
- זה יכול להביא מחלות.
- זה עלול להטריד את הילדים שלנו.
- לרשויות הרווחה יש מוסדות מיוחדים לאנשים כאלה.
- אנשים כאלה היו צריכים לעבוד קשה יותר כאשר עוד היה הדבר ביכולתם.

אלה שלא אכפת להם:

- בעלת-הבית היא זו שקובעת מה היא עושה בביתה.
- צריך לעזור לחסרי-המזל.
- אין בכך הפרעה ממשית.
- על הילדים ללמוד על צדדים אחרים של החיים.

תהליך

(קיראו את הסעיף תהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

מקיימים דיון פתוח של הכיתה כולה, שבו התלמידים מייצגים את עצמם ולא את דעות הקבוצה.

- האם קל להבין את נקודת המבט של הזולת?
- כאשר לפנינו שתי נקודות מבט שונות זו מזו — איזו היא נקודת המבט הנכונה?
- אם האחרים אינם מסוגלים להבין את נקודת המבט שלך, האם עליך לטרוח להבין את נקודת המבט שלהם?
- מדוע חשוב לראות את נקודת המבט של הזולת?
- האם מעשיכם צריכים להתבסס רק על נקודת המבט שלכם או גם על נקודת המבט של הזולת?

עקרונות

(קיראו את הסעיף עקרונות בכרטיס העבודה של התלמיד)

הקבוצות בוחנות את רשימת העקרונות המופיעים בכרטיס העבודה לתלמיד. התלמידים מתבקשים לציין את העקרונות החשובים ביותר בעיניהם. הקבוצות יכולות גם לבקר כל אחד מן העקרונות או לבנות עיקרון משלהן.

פרויקט

(קיראו את הסעיף פרויקט בכרטיס העבודה של התלמיד)

בשיעורים של שעה אחת לא יהיה די זמן לעבוד על סעיף זה. תרגילי הפרויקט יכולים לשמש כנושאים לחיבורים. אפשר לתת אותם לתלמידים על-מנת שיעבדו עליהם בזמנם החופשי, על-פי המקובל (בבית-הספר או בבית). בשיעורים ארוכים יותר יכולות הקבוצות לעבוד על תרגיל מסוים מתוך תרגילי הפרויקט, שנבחר על-ידיהן או על-ידי המורה, כפי שמתואר בפרק על תבנית השיעור האופייני.